

PRIS 20 KR

Hästspårvagnen i Ljunghusen

Fotograf Otto Ohm från Malmö har här fångat »Trallan« med festklädda barn på väg till midsommarfest. Kusken Nils Jönsson är klädd i kostym, väst och slips med texten »Ljungskogens Strandbad« på en mässingsplåt i mössan.

Då järnvägen drogs över Ljungen 1904 gjorde sig Ljungskogens Strandbad AB redo att ta emot semestrande familjer från Malmö och Trelleborg. Bolaget sålde tomter med särskilda villkor, så kallat servitut. Idén med detta var att bevara områdets karaktär av skog och ljunghed. Villorna skulle bäddas in i grönskan och inga staket skulle hindra känslan av att bo i skogen. Inspirationen kom från de engelska trädgårdsstäderna – villaförorter med god kommunikation till staden. Servituten finns ännu kvar.

Till sommargästernas tjänst fanns förutom järnväg även post och en handelsbod vid stationen. Bolaget hade egen telefonväxel och en handelsträdgård där allt från blommor, grönsaker, till jord och ved kunde köpas.

Grevens Ljung

Det område bolaget förfogar över har gamla anor. 1787 hade Greve Joachim Beck-Friis på Böringe förvärvat mark i byarna Stora Hammar, Räng och Kämpinge. Han fick därmed också del i ljungmarken. Vid Enskiftet av Ljungen 1817 fick Böringe på egen begäran alla sina andelar sammanslagna i ett stycke. Området kom under greve Corfitz Beck-Friis

tid att planteras med skog till skillnad mot ute på resten av heden, där bönderna ville behålla Ljungen för att kunna ta upp torv till bränne. Skogen växte och rådjur, räv och alla sorters fåglar trivdes. Detta övertygade så småningom bönderna om att nyttan med trädplantering översteg värdet av torvtäkten.

Området som kom att kallas »Grevens Ljung« köptes 1896 av ett konsortium under Johan Kock i Trelleborg. Kock hade stora planer på att anlägga en smalspårig järnväg från Trelleborg till Falsterbo. Härav blev intet men en järnväg blev det lika fullt, fast en normalspårig sådan från Malmö. Kock bildade då tillsammans med några andra affärsmän ett bolag 1904, »Aktiebolaget Ljungskogens Strandbad«. Man planerade området, anlade vägar och 1906 gav man ut en reklamskrift där man propagerade för området som man nu kallade för Ljungskogens Strandbad.

Redan 1905 insåg man att det behövdes någon typ av transport inom området. Det var tungt att ta sig fram i sanden och längs de långa grusvägarna. Man valde hästspårvagn, oftast kallad Trallan. Det kostade 5 kr per familj och sommar att använda sig av denna service. Då

KONSTEN ATT TALA FÖRBI VARANDRA

För att tekniker och datafolk skall kunna förstå varandra och alltid benämna saker lika finns det något som heter Tekniska Nomenklarturcentralen. De standardiserar alla uttryck och ser till att varje ord har en exakt innebörd och förklaring. Ibland skulle man behöva något liknande när det gäller både historiska och moderna vardagliga uttryck.

När man läser gamla texter eller intervjuar äldre människor är det lätt att glömma att vi inte alltid talar samma »språk«. När en Höllvikenbo talar om »stan« så är det Malmö som avses, men en äldre Kämpingebo menar nog snarare Trelleborg. När någon äldre i Höllviken talar om Näset är det inte Falsterbonäset utan Lilla Hammars Näs man tänker på.

Man åkte aldrig till Höllviken och badade, man åkte till Kämpinge. Här är det fråga om en slags förkortning eftersom man menar att man badade i Kämpingebukten till skillnad från Höllviken. Jag har försökt kontrollera med Dialekt- och Ortnamnarkivet i Lund när Höllviken första gången nämns som ort och inte som en vik. Men här går man bet, arkivets insamlade material täcker medeltiden och framåt men är förvånansvärt sparsamt med nutida exempel.

Talar man med en gammal Ska-nörare så är det meningslöst att svänga sig med namnen på alla tvärgatorna i staden, dom är det få som håller reda på av »urinnevånarna«. Man har egna benämningar av typen »henne ve Perssons« eller »Kleins hörna«. Att Klein dog i seklets början spelar ingen roll. Olika generationer har dessutom olika benämningar.

Detta är inget unikt för byarna här nere utan finns naturligtvis överallt. De boende har sina egna, ofta gamla uttryck för ting i sin närhet medan de utombsys har en lite fyrkantigare bild av sakernas tillstånd och anser att det som står på kartor och skyltar är vad som gäller.

När svenskarna började rita kartor över Skåne på 1600-talet försvenskade man många gamla

fick man både person- och normal godstransport. För möbler, blomsterpottor, korgar med kläder mm avtalade man transport med »Mäster«, trädgårdsmästare Harry Nilsson, som också kasserade in avgiften. Här hos Mäster stod också hästarna stallade. Det var Stina och Rappe och så Colette, vars namn blev för svårt att uttala så hon kallades oftast Kotlet!

Vem var kusk? Någon uppgift säger att trallan kördes av kusen Olsson, men den vanligaste uppgiften är att det var Nils Jönsson – av någon anledning kallad »Hövdingen« – som var kusk. Det kan ju för all del ha varit mer än en under åren.

Under första världskriget låg trafiken nere. Man sålde nämligen rälsen för gott

pris 1917. Lite snopet måste det då ha känts 1921 då man startade på nytt och fick då köpa räls till dubbla priset. Det var visserligen kraftigare räls, men ändå!

Trallans sträckning verkar ha kortats av en hel del vid nyanläggningen, vet någon ur läsekretsen mer exakt så hör av er.

Hur länge trafiken upprätthölls finns det olika åsikter om. En del källor säger 1924 andra 1930. En gissning är att man höll på en bit in på 30-talet.

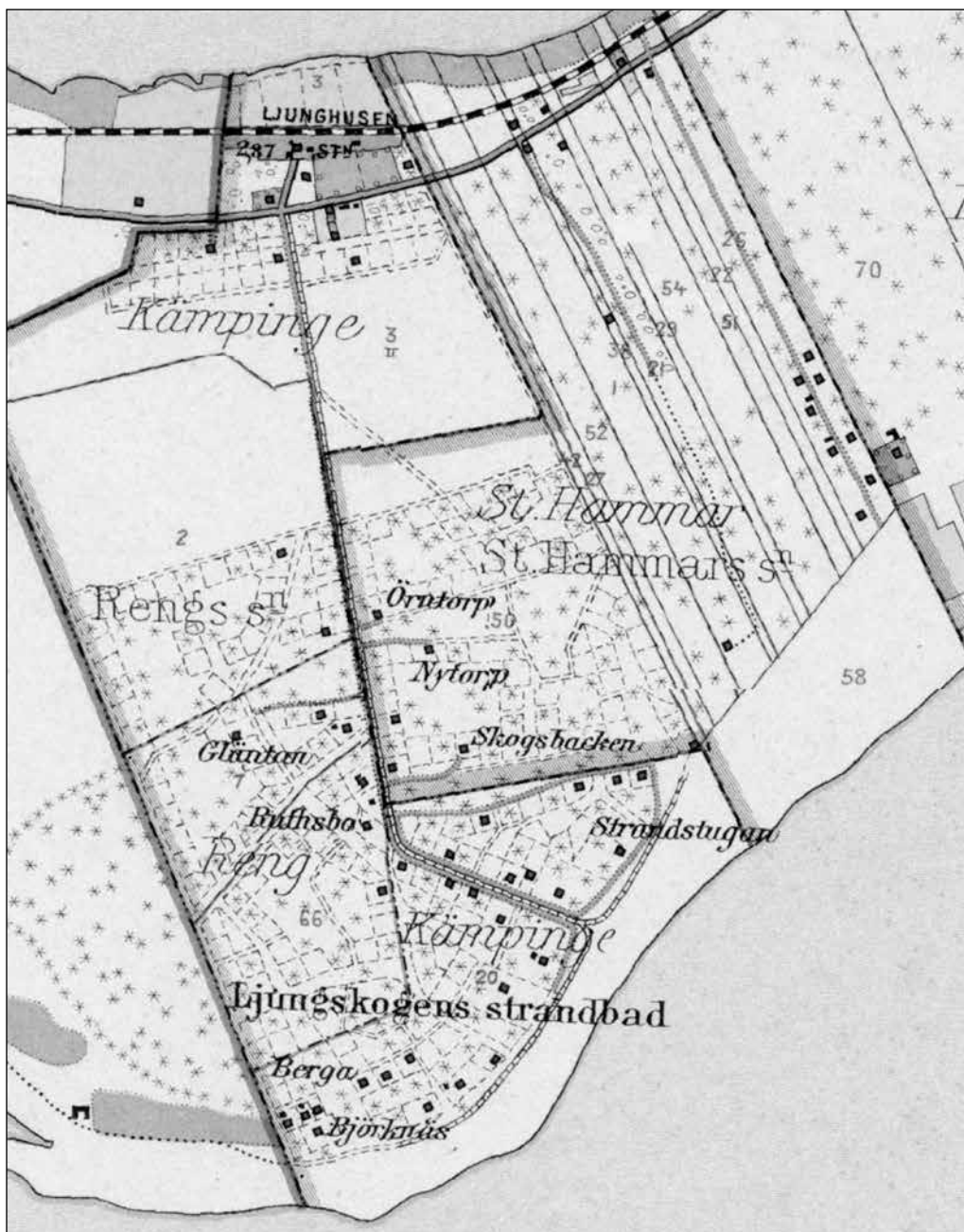
ChK

Hästen Stina drar sommargäster på väg längs Storvägen.

Trallan vid Ljunghusens station. Fotografen har stationen i ryggen med Falsterbovägen bortom träden

Karta över Ljungskogen från 1914. Trallan går från stationen längs Storvägen, svänger vid Stjärnplan och delar sig då den når stranden i en östlig och en västlig gren.

namn. Tyelse blev Tygelsjö och Gesie blev Gässie och så har det fortsatt. Varför stavas Malmö med ö när vi uttalar det Malme?

För några år sedan var det debatt kring rivningen av Dykerigården i Skanör. Den kallades genomgående för Krautmeyerska huset i Sydsvenskan. Krautmeyer hade visserligen bott i gården sedan 1950-talet men gårdens ursprungliga namn, sedan 1700-talet, var Dykerigården som gett Dykerigatan sitt namn. Många äldre hus benämns dessutom alltid »gård» även om det bara är ett hus. Det kan vara den kvarvarande längan av en gård men det är inte nödvändigtvis så. Till en gård hörde mark och del i vångarna medan ett hus, ett s.k. gatehus ofta beboddes av en hantverkare som på sin höjd hade en trädgårdstappa.

För de boende är det självklart att Flommen är vattensystemet vid Falsterbo medan det heter Bakdjupet eller t.o.m. Baggedybet i Skanör. Det blir nästan en snobism att säga rätt, utombyts folk sällas på hur de benämner och uttalar ortnamnen. Ungefär som det bibliska shibboleth (Dommarboken 12:4-6), fast inte med lika drastiska följder.

Även uttalet skiljer. I Skanör blir Robert, Rubbert och i Höllviken fanns byggmästare Charles Persson vars namn uttalades Sjarles.

Apropå uttal så skall Gya – som i Gyaområdet och Gyavägen – uttalas »jya«. När jag väl lärt mig det stötte jag på Nils Stenström som påpekar att »i Skanör sa vi alltid Jye«. Alltså ett mansnamn, vilket fullständigt kullkastar sägnerna om Gya och hennes syster Alla-bäckfrun!

För en tid sedan satt vi några vänner på Möllevångstorget och åt en bit mat. När servitrisen dukat av frågade hon vänligt men på osäker svenska om vi ville ha kaffe. Vi var tre som sa »ja tack«, den fjärde sa »tack, jag hoppas«. För en infödd svensk ett begripligt svar att jag hoppas över, skall inget ha, men för någon med polska som första språk och nyförvärvade kunskaper i svenska blir det goddag yxkaft.

Huvudsaken med språket är ju att göra sig förstådd och med lite eftertanke före man talar så kan vi säkert förstå varandra.

ChK

Ombyggnaden av Väg 100

Den nya breda Malmövägen tar form medan trädgårdarna offras på bilarnas bekostnad.

Berättelse från en som var med

I samband med ett möte kring gamla Höllviken träffade jag en före detta vägbyggare som berättade och visade några bilder från breddningen av Falsterbovägen 1959.

Han hetter Gunnar Stjerna och arbetade 1952-1986 inom dåvarande Malmöhus län. Breddningen av Falsterbovägen berörde ett sextital fastigheter, man skulle bredda från 6 meter till 12 meter. Trottoarerna blev 3 meter breda, men i några fall fick man gå ner till 1,5 meter.

Det blev på många håll stora problem. Folk ville inte lämna ifrån sig marken, men eftersom kommunen redan 1944 hade denna breddning i byggplanen fick man inte någon ersättning för »intrång« berättar Gunnar. De som blev tvungna att lämna ifrån sig mark fick göra det för det kvadratmeterpris som gällde i området 1944.

En agronom Morange skötte detta och han hade dessutom bland annat till uppgift att räkna ut ersättningen till de som fått trädgårdar förstörda. Han räknade plantor, blommor, träd, m.m. och sedan

fick man ersättning efter det.

Han var en mycket gammaldags profil, en mycket duktig och arbetsam person som hade ett grannliga arbete, detta med ersättningarna vållade ju ofta kontroverser men oftast löstes det ändå. Arbetet tog nio månader berättar Gunnar. En arbetsam men rolig tid och sedan var det att fara vidare, vägbyggare var ju en slags »rallare«. Alltid på väg!

Fiskare Anders Nilssons hus revs och

Oscar Jönssons trädgård röjes och asfalteras.

han fick då ersättning så att ett nytt hus kunde byggas på samma tomt, men längre in.

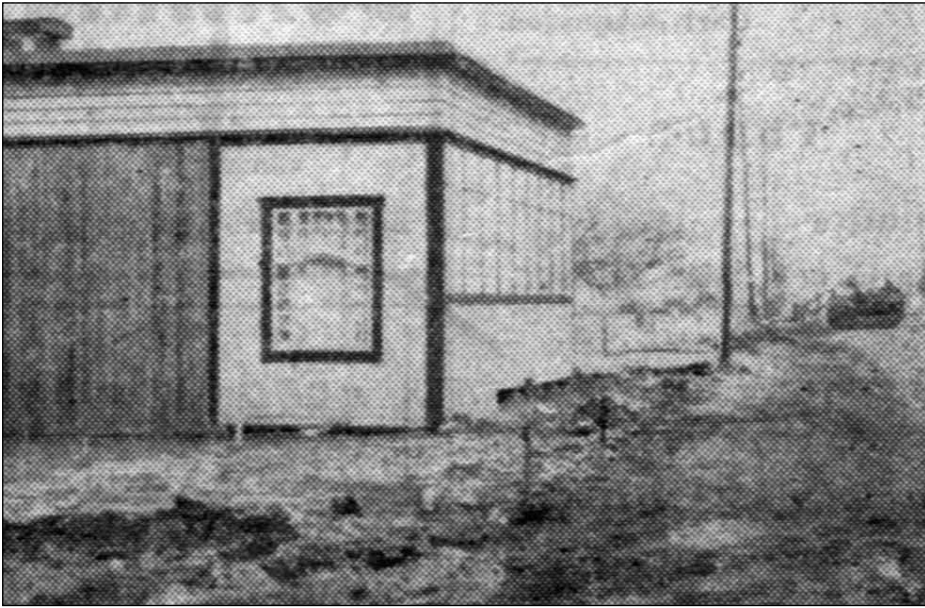
Gunnar minns att televerket hade en person på plats som skulle kolla att vägverket inte grävde sönder kablar m m. I egna ögon var han duktig och kunde jobbet. Men då telefonerna skulle kopplas in igen efter att grävningen var avslutad, blev flera telefoner sammankopplade så att var och en kunde höra främmande samtal. Det blev ett väldigt hallå!

De som hade fått trädgårdar avskurade fick staket av vägverket. Man kunde välja galvaniserade eller gröna, plastade staket. Eftersom detta med plast var en nyhet valde flera detta. Men när vägverket kom med staketet hade folk hört att kaninerna åt upp plasten, och det skulle betyda att metallen under rostade. Då ville många inte längre ha det nya, man fick beställa galvaniserade staket istället. Men än idag finns dessa plaststaket kvar, så ryktet hade nog fel berättar Gunnar.

En dansbaneveranda blev ett svårt problem som egentligen inte fick någon lösning. Verandan till dansbanan Nyckelhålet skulle egentligen rivras, men man kom inte överens om vad den egentligen var värd utan trottoaren fick gå alldeles intill tomten utan det normala avståndet till tomtgränsen.

En annan som råkade illa ut var bryggaren Oscar Jönsson. Maskinerna tog här hela trädgården, hagtornshäck, gräsmatta och rosenrabatter. Precis här skulle trottoaren vara tre meter bred och än i dag går trottoaren precis i kant med entrén till huset.

När arbetet med vägen var klart häm-

Dansrotundans veranda blev kvar trots det minimala avståndet till vägen.

tade man granit till kantsten från Bohuslän som landades i Falsterbokanalen.

Gunnar blev kvar i Höllviken och minns tiden med glädje och tycker att vägen blev fin, kanske för mycket trafik nu, men annars är den väl bra eller hur? undrar Gunnar.

IHJ

Agronom Morange t.h. och ingenjör Gunnar Stjerna

Fiskare Anders Nilssons hus fick rivas. Det nya huset byggdes längre in på tomten och ses till vänster.

Granit från Bohuslän till vägbygget lossas i Falsterbokanalen. Observera Esso Marin II, Esso-Bengtssons bunkringsbåt i bakgrunden.

Vi läser ytterligare om de vägproblem som fanns mitten av 60-talet.

En överskrift »Vägen vid kanalens östra sida öppnas snart för allmänheten«, planer att längst ner, innan stranden, anlägga parkeringsplatser mm.

»Vägen har hittills varit avstängd för allmän trafik, flera inblandade parter har nu hörts, Rengs kommun, Vägförvaltningen, Sjöfartverket, Militärförvaltningen, Pastoratet och turerna har varit många och långa«.

Boende i området har synpunkter på detta »Följden skulle bli en våldsam nedskräpning av naturen. Redan nu börjar Kämpinge ibland likna Kiviks marknad med en nedskräpning som är otrolig« var ett uttalande.

Planerna att förlänga Militärvägen, med förbindelse ända fram till kanalen, lades däremot åt sidan. Alltför många skulle beröras av detta säger Länsstyrelsen. »Skånes finaste badplage oåtkomlig

för bilisterna«, noterar tidningen och visar privata skyltar som satts upp »Ej motorfordon«. Längre ner vid stranden fanns skyltar med »Enskild badplats« mfl.

Ensam på Ljungen är väl inte denna hemmagjorda badförbudsskylt på bilden ovan. Placerad i strandkanten strax öster om kanalen, står det »Enskild badplats. Obehörig badning förbjuden« Dessa uppmaningar behöver man inte följa säger polisen. De strider helt mot bestämmelserna och alla har rätt till stranden!

Det har flutit mycket vatten i kanalen sedan detta var aktuellt. Nu finns det ju planer att bebygga östra kanalkanten med runt ca 85-100 villor. Tiderna förändras och vi människor med den. Skönt är väl det!

IHJ

Vi har i olika sammanhang stött på Ljungens Villaägarförenings namn då vi tittat i gamla handlingar.

Denna förening firade i år sitt 75 års jubileum och genom att titta igenom deras jubileumsskrift som gavs ut då man firade sitt 60 års jubileum får man en uppfattning om hur det var att bo här i början på 30-talet och vilka problem som fanns och vilka initiativ de boende fick ta. De olika myndigheterna var kanske inte vana vid denna nya part som till att börja med inte betalade skatt till kommunen och intresset från de styrande sida var kanske rätt ljumt.

Vi saxar ur jubileumsskriften:

1927

Antalet villor var cirka 200 och några anlagda vägar fanns inte utan man fick ta sig fram bäst det gick i den uppkörda sanden.

Beslut fattades att avsätta 1.000 kr att påbörja organiserandet av brandskydd för verksamhetsområdet.

Beslut fattades att tillsammans med Vägstyrelsen i Skytts härad anlägga Östersjövägen.

Underhandling med olika myndigheter om inrättande av post- och telefonstation i Höllviken påbörjades.

1928

Föreningens beslöt att ge namn åt flera vägar bl.a. Klockarevägen, Gränsvägen, Gamleväg, Møllevägen m.fl.

1929

Bazar anordnades för att skaffa medel till brandredskap. Denna ägde rum på restaurang Furets område. Inträde för äldre 50 öre.

1930

Efter framställning till kommunalstämorna i Räng och Stora Hammar infördes förbud mot skottlossning i skogen. Man anslog också 10.000 kr för uppförande av brandstation och 3.900 kr för inköp av en brandspruta.

1932

Föreningen ordnade sophämtning för sina medlemmar. Brandstationen invigdes och överlämnades till Ljungens frivilliga brandkår.

areförening blir 75 år

Efter förhandlingar med Hvellingeortens Elektricitetsverk påbörjas framdragning av elektricitetsledningar.

1934

Toalettbyggnad saknas på Kämpingestranden, föreningen anslår 600 kr för anläggande av en sådan.

1937

Beslöts att verka för en minsta tomtstorlek på 1200-1500 kvm.

1938

Sommarfest ordnas. Del av överskottet, 4.000 kr, överlämnas till brandkåren för att anlägga fler vattenbrunnar.

1939

Toalettbyggnaden på stranden blev färdig, kostnad 960 kronor. Röda korset i Trelleborg får 100 kronor för verksamhet på Kämpingestranden.

Badbrygga anläggs i anslutning till föreningens badhytter.

1940

Efter förhandlingar med militära myndigheter fick medlemmarna badmöjligheter på Kämpingestranden.

På grund av militära läget anordnades ingen simskola detta år.

1941

Badbryggan lägges ut med militärens hjälp och simskolan få fortsätta.

Ny byggnadsplan presenterades och föreningen uttryckte sitt ogillande av denna i en framställning till Länsstyrelsen.

1942

Ny byggnadsplan fastställdes efter de påpekanden som föreningen gjort vilket gillades av villaföreningen.

Badbryggan fick inte läggas ut, militären gav inte sitt godkännande detta år.

Styrelsen föreslår i en remisskrivelse till Kungliga Järnvägsstyrelsen att namnet Höllviken inte ändras till Ljungskogen utan till Hammarsnäs.

1943

Föreningens medlemmar får gatunummer på sina fastigheter.

1944

Namnet Höllviken ändras till Höllviksnäs.

För ordningen på stranden under lördags- söndag avlönas uniformerad polis.

Vi återkommer med ytterligare notiser.

IHJ

Avslutning med publik för Simskolan vid Falsterbokanalen.

LÄSTIPS FRÅN CALLUNA

Böckerna finns att köpa på biblioteken i Höllviken och Skanör samt på ICA-Toppen i Höllviken.

Klippt & Klistrat

*Gångbanorna i Höllviken
permanentas*

Landfiskalen Gunnar Ringblom meddelar att grusbeläggningarna på gångbanorna är icke och kan icke göras tillfredsställande med hänsyn till den *oerhörda gångtrafik* som råder i samhället. Man konstaterar att fotgängarna gagnar körbanorna i stället med de stora konsekvenser detta kan få. Han begär att vägstyrelsen snarast indränker gångbanorna med asfatemulsion för att få ordning på ofoget att gå på körbanan.

ur Trelleborgs Allehanda juli 1938

Kommunalstämman i Reng 1929:

Chauffören Ivan Andrén vill utöka och förändra busslinjer mellan Kämpinge och Vellinge.

»Stämman vill för sin del tillstyrka förslaget... Men med erinran, att första omnibussen från Kämpinge måtte inträffa i Hvellinge dagligen innan undervisningen i högre folkskolan därstädes tager sin början«

Skolbuss anno 1929!

Kommunalstämman i Reng 1944:

Barnkrubba i Reng och Kämpinge

»Fru Linnea Löfvander förslag att inrätta en dagvårdshem, barnkrubba i såväl Reng som Kämpinge under den för jordbruket mest arbetskrävande tiden«

Förslaget bifölls. Kan detta vara på Rabygården? Vet någon hör gärna av Dig till oss!

Calluna 2002:

- **UTSTÄLLNING** på Toppen-Gallerian. Calluna visar gamla bilder från Falsterbokanalen. 20 sept. – 15 okt.
- **MEDLEMSMÖTE** på Höllvikens bibliotek torsdagen den 3 oktober. Ämnet för kvällen blir nöjeslivet och restaurangerna i Höllviken och Kämpinge. Se separat inbjudan.
- **SENIORVECKA** på Skanörs bibliotek. Calluna deltar den 7 november med en utställning om Skanör från flydda tider.
- **ARKIVENS DAG** 9 nov kommunhuset. Tema: Skanör-Falsterbo och järnvägarna.
- **ST. HAMMARS** kyrka 100 år 18-24 november. Calluna deltar i olika aktiviteter
- **PÅ LJUNGEN** 14 kommer ut i mitten av december.

**Turlista för omnibussen
Malmö – Vellinge – Kämpinge**

MALMÖ-KÄMPINGE Läses upplärn och neråt.					HÄLLPLATSER	KÄMPINGE-MALMÖ Läses nerifrån och uppåt.			
Lördag och dag före helgdag	Söcken- dagar	Dagligen	Sön- o. helg- dagar	Söcken- dagar		Dagligen	Sön- o. helg- dagar		
11.30	8.20	10.00 14.15 17.15	23.00	avg. Malmö ank.	8.15 9.45	12.50 16.20 20.00	0.38		
11.35	8.25	10.05 14.20 17.20	23.05	* Kulladal *	8.10 9.38	12.45 16.15 19.45	0.38		
11.38	8.28	10.08 14.23 17.23	23.08	* Dunkebovig *	8.05 9.35	12.48 16.12 19.52	0.30		
11.40	8.30	10.10 14.25 17.25	23.10	* Katrinetorp *	8.05 9.38	12.41 16.10 19.50	0.28		
11.45	8.35	10.15 14.28 17.28	23.15	* Petrusborg *	8.08 9.30	12.38 16.07 19.47	0.25		
11.48	8.38	10.18 14.33 17.33	23.18	* V. Klagestorp *	7.57 9.25	12.38 16.02 19.42	0.20		
11.53	8.43	10.23 14.38 17.38	23.23	* Tyngeljö *	7.52 9.20	12.27 15.57 19.37	0.16		
11.58	8.48	10.28 14.43 17.43	23.28	* Otavie *	7.47 9.15	12.22 15.52 19.32	0.10		
12.05	9.05	10.33 14.48 17.48	23.33	* Hököpinge *	7.42 9.10	12.17 15.47 19.27	0.05		
12.08	9.08	10.38 14.53 17.53	23.38	ank. Vellinge avg.	7.37 9.05	12.12 15.42 19.22	0.00		
		10.45 14.58 17.58		avg. Kvarnvik ank.	7.30	12.05 15.35 19.15			
		10.50 15.03 18.03		* Kungstorp *	7.25	12.00 15.30 19.10			
		10.55 15.08 18.08		* St. Hammars kyrka	7.20	11.55 15.25 19.05			
		11.00 15.15 18.15		ank. Kämpinge avg.	7.15	11.50 15.20 19.00			

Paketinlämning å Södra Omnibusstationen tel. 4188, Södra Förstadsgatan 97.
MALMÖ OMNIBUSSBOLAG
Beställ Edra extraturer ur telefon 3700

Obs! listan läses först uppifrån och ner och sedan tvärtom när man åker åt andra hållet!

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Christer Holgersson
Barbro Gunnarsson
Bertil Lundahl
Peter Nilsson

Redaktör

Christian Kindblad, *ChK*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *IHJ*
ingemar.h.johansson@swipnet.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

KULTURFÖRENINGEN CALLUNA
V. Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Medlemskap

Sätt in 75 kr på postgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN